

cognoscentis sine discursu procedant, sicut Angeli etiam habent scientiam resolutivam, quatenus ex parte objecti cognoscunt rem per suas causas, licet ex parte cognoscentis non pluribus actibus forment discursum, sed unico actu causam et effectum cognoscant.

XXXVI. An vero ita fit quod donum scientiæ, et sapientiæ ita careant discursu, quod neque secundum se, et ex sua ratione formali, neque ex imperfectione subjecti in hac vita saltem, discursiva non sint, non omnino constat, nec absurdum videri potest, quod ista dona de se non sint discursiva, possint tamen permittere discursum saltem ex imperfectione nostra in hac vita, cui se accommodant ista dona. Certe D. Thomas solum dicit quod donum scientiæ est simile divinæ in hoc quod sit simplex, et non discursivum; quod sufficienter intelligitur si non sit discursivum quantum est de se, et ex sua formali ratione, licet ratione imperfectionis subjecti id permittat, quia de scientia infusa animæ Christi, idem dicit in p. quæst. xi, art. iii, scilicet quod possit illa uti cum discursu, et sine discursu, et Christus Dominus aliquando usus est illa cum discursu, ut cum a Petro quæsivit a quibus reges terræ tributa exigent, a filiis, an ab alienis. Et respondente Petro, quod ab alienis, intulit per discursivum: *Ergo liberi sunt filii*. Constat autem quod scientia infusa etiam est participatio divinæ scientiæ, quæ discursiva non est, et sub scientia infusa comprehenditur etiam donum sapientiæ, quia ad omnia se extendit scientia infusa, quæ cognoscuntur extra Verbum. Quare non videtur inconueniens quod ad utrumque se extendat donum sapientiæ, et scientiæ, scilicet quod ex sua formali ratione elevare possit mentem ad intelligendum sine

discursu formali, et ex parte cognoscentis, per accidens tamen ex dispositione subjecti imperfecte participantis illud lumen, potest uti modo discursivo.

AD QUÆ OBJECTA SE EXTENDAT DONUM SAPIENTIÆ?

XXXVII. Multum in hac parte laborat pater Suarez loco supra citato lib. ii de gratia, cap. xviii, a numero v, et sequentibus. Et ponit duplicem modum dicendi: alterum, quod sapientia versetur circa conclusiones deductas ex principiis fidei, ita quod fides tradat ipsa principia, sapientia vero circa conclusiones versetur: alterum, quod sapientia versetur circa ipsa dogmata fidei, circa quæ versatur fides, et maxime circa illa, quæ ad ipsum Deum pertinent, et ita in hoc parificetur fidei.

XXXVIII. In utroque modo invenit Suarez difficultates. In primo, quia sic non differret sapientia a theologia, nisi forte quia donum sapientiæ est infusum, theologia est acquisita, quæ est accidentaliter differentia, et ex parte causæ extrinsecæ, non in ipsa substantia, et specie sapientiæ. In secundo, quia sic non differret a fide, quæ etiam assentitur veritatibus divinis credendo et obscure; sapientiæ autem donum in nobis non assentitur clare, nec enim talem evidentiam experimur. Differentia autem illa, quam Cajetanus invenit inter assentiri, et iudicare, rejicitur a Suarez ut impossibilis, sicut supra ponderavimus.

XXXIX. Quare ipse sentit numero xvi, sapientiam et fidem convenire in ratione assensus, et iudicii, sed differre quod fides simpliciter iudicat esse verum quod revelatum est, et ideo quia revelatum est. Sa-

pientia vero non iudicat de ipsa re revelata an vera vel falsa sit, sed de ipsis rebus divinis iudicat quatenus convenientiam habent ut amentur, et credantur. Et objiciens, quod etiam fides iudicat res fidei esse dignas creditu, et mysteria supernaturalia convenientiam esse, respondet directe hoc non facere fidem, sed tantum credere illis rebus, quia dictæ sunt a Deo. Sed sapientia iudicat intuendo in illis rebus, vel in earum effectibus rationes convenientiæ, vel amabilitatis, et aliarum proprietatum. Et hoc iudicium est secundum quamdam connaturalitatem ad amorem, quem hoc donum supponit, et quasi experimentum capit de rebus illis, quia amor facit magis attendere, et considerare ea quæ amat, et facilius illi placent. Et sic tandem distinguit actum sapientiæ ab actu fidei, quia sapientia non est credulitas veritatis, sed supponit illam, et consistit veluti in quadam experimentaliter scientia veritatis creditæ.

XL. Dicendum nihilominus est donum sapientiæ iudicare de omnibus de quibus est fides. Nam: *Spiritualis omnia iudicat*, ut dicit Apostolus II ad Corinth. ii, quod de sapientiæ dono (per quod homo maxime a Spiritu movetur, et spiritualis fit) intelligit S. Thomas in secunda secundæ, quæst. xlv, art. i, et in iii, dist. xxxvi, quæst. i, art. i. Unde ipse D. Thomas sentit quod de eisdem veritatibus agit sapientia de quibus fides, in locis citatis, et quasi attingit explicitam contemplationem articulorum, quos fides involuto modo tangit. Unde concludit citato loco dist. xxxvi, quæstionum. ii: « Quod hoc donum est principaliter de divinis, et in quantum per ea de omnibus aliis iudicare potest. » Et dicta quæstione xlv, art. iii, dicit quod sapientia se extendit ad divina et humana, et sic

est speculativa et practica. Ergo secundum D. Thomam sapientiæ donum iudicat de omnibus tam divinis, quam humanis seu creatis, licet principaliter de divinis, et sic ad omnia se extendit, ad quæ fides et theologia.

XLI. Ratio hujus sumitur, tum ex formali ratione hujus doni; tum ex proportionem et similitudinem ad sapientiam quæ est virtus. Nam formalis ratio qua sapientia procedit et iudicat de veritatibus est ex causa suprema, et altissima quæ est Deus, quatenus cognoscitur ex quadam experimentaliter et affectiva unione et interiori gustu: Deus autem sic cognitus est ratio cognoscendi res ipsas divinas, et mysteria, atque ipsas res creatas, quarum Deus est causa, et de quibus fides ipsa docet et causat amorem seu affectum charitatis non solum unientem nos Deo sed et creaturas diligentem propter Deum, nec potest iudicare de Deo, in hac vita nisi per viam remotioris, scilicet removendo a Deo quidquid imperfectionis creatæ est et cum connotatione et respectu ad creaturas, atque adeo cum discretionem et iudicio inter Deum et creaturas. Ergo oportet quod donum sapientiæ non solum attingat et iudicet de divinis, sed etiam de creatis secundum quod ad illa se extendit ipsa ratio divinarum. Ex ipsa autem proportionem cum sapientia quæ est virtus idem probatur, quia sapientia quæ est virtus deducit conclusiones ex causis supremis, et reflectit ad iudicandum de principiis defendendo illa; ergo similiter donum sapientiæ quod pro principiis habet veritates fidei, non solum debet circa conclusiones versari, et circa veritates creatas, sed etiam principia ipsa fidei defendere debet, et super ea reflectere, et sic iudicare debet de dogmatibus fidei.

XLII. Nec sequitur ex hoc quod

donum sapientiæ non distinguatur a theologia acquisita in substantia et specie sua, ut inferebat Suarez contra illum primum modum dicendi, sed solum in modo acquirendi, quia theologia nostra humano studio acquiritur, donum autem sapientiæ est ex instinctu Spiritus sancti. Nam contra est, quia donum sapientiæ non est theologia per accidens infusa, et ejusdem speciei cum theologia quam sudore, et studio scholarum addiscimus, sed est mystica et affectiva sapientia, quæ interna experientia et gustu divinorum de divinis judicat. Distinguit autem S. Thomas 2-2, quæst. XLV, art. II sapientiam quæ est virtus intellectualis (sicut est theologia) a sapientia quæ est donum, non ratione causæ efficientis extrinsecæ, quia una sit ex infusione, alia ex inquisitione nostra et studio; hoc enim non distinguit specie istos habitus, ita quod unus sit virtus, alius sit donum, sed habebunt se sicut virtus acquisita, aut eadem per accidens infusa. Distincto ergo inter theologiam nostram, et donum sapientiæ est, quod theologia respicit veritates ut virtualiter revelatas, et ex principiis fidei modo metaphysico, et quidditativo cognitas, et deductas. Unde frequenter utitur præmissis naturalibus, et ex metaphysica, solumque utitur apprehendere et judicare veritates juxta quidditatem, et naturam suam, ideoque indifferenter potest inveniri in justo, et in peccatore. At vero donum sapientiæ non respicit virtualiter revelatum, aut quidditative cognitum ex discursu metaphysico, sed experimentaliter cognitum in affectu, et juxta experientiam et gustum internum cognoscibile et judicabile. Unde dicitur ista scientia, scientia sanctorum, quia non est nisi in eo qui accipit a Deo, et sapientia ista non est in malevola anima. Et sic

non solum est infusa sicut aliæ virtutes per se infusæ ratione objecti supernaturalis de quo tractat, sed etiam ratione experimentalis affectus supernaturalis in quo fundatur, et motionis seu instinctus Spiritus sancti quo ducitur ex ista interiori unione, et experientia ad judicandum de divinis.

XLIII. Nec est verum quod dicit Suarez, donum sapientiæ solum judicare de ipsis veritatibus divinis quoad convenientiam, scilicet quod convenienter sint dignæ credi et amari. Habet quidem hoc attingere sapientia, sed magis videtur hoc ad judicium practicum pertinere quod res divinæ judicantur dignæ ut amentur, hoc enim practicum est, quia est motivum affectus, unde et pia affectio, quæ antecedit fidem regulatur a tali cognitione, quas res judicantur dignæ ut amentur. Sapientia autem etiam contemplativa est, et maxime, utpote cum dicat Apostolus II ad Corinth. III: *Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a Domini Spiritu.* Per transformationem et unionem animæ ad Deum et experientiam divinorum agitur a Spiritu Domini de claritate in claritatem, et ipsam gloriam speculatur, cum: *Non cognoscens litteraturam* (hoc est studium humanæ sapientiæ) *intra in potentias Domini, et memoratur justitiæ Dei solius,* Psalm. LXXIII. An hoc est cognoscere solum quod res divinæ sunt dignæ credi et amari, et non potius intrare in ipsas veritates divinas, et adipe frumenti pasci ac saginari? Et dicebat Dominus Judæis: *Qui fecerit voluntatem ejus qui misit me, cognoscat de doctrina utrum ex Deo sit.* Ex ipsa ergo charitate divina implente Dei voluntatem cognoscitur et probatur doctrinam esse divinam et

veram, non solum credi et amari dignam, sed vere ex Deo esse. Nec enim experientia divinorum est solum de amabilitate et credibilitate, sed de hoc quod in se sit divina.

XLIV. Objicies: Sapientia judicat de veritatibus ut deductis ex aliquibus principiis; ergo non habet pro objecto ipsas veritates divinas in se, quia istæ se habent ut principia fidei; ergo solum versatur circa virtualiter revelata, sicut nostra theologia, aut non omnes veritates divinæ se habent ut objectum illius. Antecedens est certum, quia judicium sapientiæ non est simplex, sed resolutivum et per causas, easque supremas; ergo ex aliquibus principiis procedit. Consequentia patet, quia causæ supremæ ex quibus judicat sapientia sunt res divinæ; ergo non judicat de illis, nec habet illas pro objecto, sed pro causis et principiis.

XLV. Confirmatur, quia sapientiæ donum manet in patria, et ibi non potest judicare de rebus divinis, aut eas defendere et super eas reflectere, quia res divinæ cognoscuntur ibi visione beatifica, super quam non potest reflectere donum sapientiæ, nec de ea judicare, aut defendere, quæ ibi clare videntur, cum visio beata sit super omnia: ergo saltem in patria non versatur donum sapientiæ circa res divinas.

XLVI. Respondetur hoc argumentum etiam versari circa sapientiam quæ est virtus et circa ipsam theologiam acquisitam. Nam sapientia ita procedit ex principiis quod etiam super ipsa principia reflectit, non quidem probando illa, sed explicando et defendendo ab argumentis contrariis. Et ipsa theologia versatur circa divina, et ex quibusdam veritatibus alias probat etiam de ipso Deo, alias explicat et defendit. Nam mysterium Trinitatis, incarnationis, eucharistiæ, et similia quæ se ha-

bent ut prima principia non probat sapientia, sed explicat et defendit contra errores. Aliqua vero attributa divina, et rationes circa illa etiam probat, ut cum ostendit æternitatem ex immutabilitate, scientiam ex immaterialitate, voluntatem ex intellectu, et similia.

XLVII. Neque huic obstat, quod omnes illæ veritates et attributa cum divina sint, pertinent ad objectum primum fidei, sicut et ad primum visionis, et sic non videtur posse de illis fieri probationes per sapientiam, quia primum objectum alicujus scientiæ probari non potest. Sed respondetur non repugnare, quod multa, quæ immediate sunt de fide, possint etiam probari aut explicari per aliquam consequentiam ex aliis veritatibus et principiis fidei, sicut probavit Apostolus I ad Corinth. XV resurrectionem nostram ex resurrectione Christi, et tamen utrumque immediate est de fide. In ipso etiam objecto primario qui est Deus non repugnat unam veritatem divinam probari ex alia, licet utraque sit immediate de fide, sicut ex eo quod Deus est unus probatur quod Filius debeat esse consubstantialis, et ejusdem naturæ cum Patre ne sit divisio in natura, et ex eo quod sit infinitus quod sit omnipotens, et quia est sciens quod est volens, eo quod licet omnia ista sint de primario objecto fidei, quod est Deus (illud enim est primum in fide, quod primum et immediate fruendum est in visione beata) tamen sunt veritates, seu rationes inter se connexæ, et sic una potest alteram inferre, vel etiam explicare, sicut ex uno miraculo, et mysterio explicamus aliud, ut nativitatem Christi illæsa matris integritate, quia clauso lapide exivit de sepulcro. Et hoc modo non repugnat intra idem objectum primum concurrere

plures veritates et rationes, quarum una inferat alteram, aut saltem explicet, et manifestet. Qua ratione etiam unum principium probat alterum non quidem probatione a priori, et per medium intrinsecum, quia principia sunt propositiones per se notæ, et vacantes medio, ut dicitur in primo posteriorum, sed per medium extrinsecum, et per modum explicationis ex alio simili principio, vel exemplo, aut etiam quando in eadem natura, et essentia plures inadequatæ rationes concurrunt inter se connexæ, et una infert aliam, licet utraque ad eandem essentiam integrandam pertineat, et ad rationem definitionis et principii, sicut si inferatur animam esse spiritualem, et immortalem, quia est rationalis. Sic ergo sapientia reflectit supra sua principia non quidem ea probando ex mediis aut principii intrinsecis, sicut probantur conclusiones, sed explicando ex aliis principiiis tamquam ex mediis extrinsecis aut similibus, vel ex una ratione inadæquata ejusdem naturæ aliam inferendo.

XLVIII. Ad confirmationem respondetur, quod in patria Deus, et res divinæ non solum cognoscuntur in Verbo per cognitionem matutinam, sed etiam per effectus et illuminationes extra Verbum per cognitionem vespertinam. Nec enim amittunt beati cognitionem rerum in proprio genere, et illustrationes de divinis mysteriis, sicut modo superiores Angeli inferiores illuminant et docent; nec tamen in visione beatifica illuminant, quia in hac crescere non possunt, nec magis illuminari, cum sit æterna et immutabilis visio. Illuminantur ergo de divinis mysteriis extra Verbum in proprio genere. Et sic habet locum sapientiæ donum ut judicare possit de divinis extra visionem per effectus, et reflectere super ea, ac defen-

dere ex connaturalitate et unione ad ipsas, sicut in via, sine hoc quod judicet aut defendat, vel reflectat super visionem beatam.

QUID DE DISTINCTIONE DONI SCIENTIÆ
AB ALIIS VIRTUTIBUS, ET DONIS?

XLIX. Ex his quæ de dono intellectus et sapientiæ hucusque disputavimus fere omnia quæ de dono scientiæ tractari possunt, colliguntur, nempe quid in donum scientiæ ejusque ratio formalis: secundo quo modo a reliquis donis distinguatur, et quis sit proprius ejus actus: tertio ad quæ objecta se extendat.

L. Circa primum donum scientiæ (sicut et alia dona) debet considerari ex proportione et similitudine ad scientiam quæ est virtus. Hæc autem est habitus judicativus evidenter veritatum scibilium per causas vel effectus (ut comprehendamus scientiam propter quid et quia, a priori et posteriori) ita tamen quod quando fit hoc judicium per causas inferiores et creatas, est scientia; quando per supremas, est summa scientia, quæ sapientia dicitur, juxta quod etiam Augustinus dicit XIII de Trinitate, cap. XIX: « Sapientia divinis et æternis, scientia humanis et temporalibus attributa est rebus. » Quod non tam de ipsa materia et de re intellecta, quam de ipsa formali ratione intelligendi accipiendum est, ut S. Thomas advertit 2-2, quæst. IX, art. II ad tertium. Nam loquendo de rebus ipsis non repugnat quod etiam sapientia ad res inferiores descendat ex ipsis causis supremis, nec quod scientia etiam ex effectibus, aut causis inferioribus usque ad Deum ascendat, ut facit physica.

LI. Hinc sumitur distinctio scientiæ quæ est donum a sapientia. Nam ut inquit Augustinus XIV de Trini-

tate, cap. I: « Secundum distinctionem, qua dixit Apostolus, alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, ista definitio dividenda est, ut rerum divinarum scientiæ, proprie sapientia nuncupetur, humanarum autem scientiæ nomen obtineat. » Sicut ergo sapientia virtus et scientia virtus distinguuntur ex diversa ratione formali, quia una procedit ex causis proximis et inferioribus, alia ex supremis ad cognoscendas veritates, ita eodem modo donum sapientiæ et scientiæ distinguere debemus, supponendo quod utrumque judicativum est, et procedit modo scientifico et resolutivo.

LII. Sed tamen specialis difficultas est circa donum scientiæ, quomodo cognoscat istas causas creatas et inferiores ex quibus procedit ad judicandum de suis veritatibus. Nam supernaturaliter eas cognoscere certum est, cum sit donum Spiritus sancti, ex ejus supernaturali motione et instinctu procedens, ratione cujus elevatur supra virtutes etiam infusas, et peculiari modo dicitur donum Spiritus sancti: supernaturale autem lumen, quo istæ causæ cognoscuntur, vel est sola fides qua creduntur, vel experientia aliqua ex interno affectu, sicut sapientia experitur, et ex rebus divinis sic per experimentum gustatis et tactis procedit, vel est aliquod speciale lumen infusum, quo veritates ipsæ cognoscantur, sicut scientia infusa in Christo. Hoc tertium bene constat non infundi nobis, nec ejus experientiam et notitiam habemus. Primum non sufficit, quia sic scientia solum tenderet ad veritates ut virtualiter revelatas et contentas in rebus fidei, et ex eis deducibiles per processum scientificum. Et sic non differret a theologia nostra, quæ respicit veritates virtualiter revelatas et deducibiles ex fide, solumque esset differentia

quod scientia quæ est donum haberetur per infusionem, theologia vero acquisita per studium. Revera tamen quicumque existens in gratia esset theologus, quia haberet scientiam theologiæ, cum haberet donum scientiæ eodem modo cognoscens sicut theologia. Secundum vero non datur, quia licet anima per affectum et unionem ad Deum patiatur divina, et sentiat internum gustum, et experientiam divinatorum, quod conducit ad sapientiam quæ est donum, non tamen habet experientiam et unionem supernaturalem ad res creatas et causas inferiores ex quibus procedit donum scientiæ, sicut sapientia ex divinis. Nam gustus iste et experientia rerum creatarum et humanarum sine supernaturalitate haberi potest (imo non apparet quomodo supernaturaliter fiat) et tamen non causat donum scientiæ, ergo ille affectus et experientia de causis creatis, ex quibus procedit donum scientiæ, supernaturalitatem non requirit.

LIII. In hac re pater Suarez ubi supra cap. XX, lib. II de gratia, conformiter ad ea quæ tradidit de dono sapientiæ, existimat etiam donum scientiæ non judicare de rebus revelatis per fidem an ita sint vel non sint, sed judicare de convenientia rei revelatæ, vel respectu Dei, vel respectu nostri, vel respectu ipsius fidei quatenus judicatur digna fide, vel respectu amoris quatenus amabilis reputatur. Cæterum in hoc non apparet quam differentiam ponat Suarez inter sapientiæ et scientiæ donum, quia hoc ipsum quod dicit de sapientia capite XVIII, scilicet quod non judicat de veritate revelata per fidem, an sit vera vel falsa, sed de rebus ipsis divinis (quæ utique sunt veritates revelatæ) quatenus convenientiam habent et dignæ sunt ut credantur vel amentur. Quæ ergo differentia est inter sapientiam